

моделей дозволить довести ефективність таких практик і сприятиме їх інституалізації в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Підхід до диференційованого надання послуг для ключових груп населення в Україні: практ. рекомендації. Версія 2 / авт.-упоряд.: О. Виноградова, О. Проценко, О. Петраш, Д. Шевчук, Я. Зелінський, В. Курпіта, D. Darrow de Mora, О. Воропай, О. Щерба, А. Приходько, О. Червак. Київ: Проєкт USAID «Інновації для подолання епідемії ВІЛ», 2023. 45 с.
2. Differentiated service delivery for HIV: A Decision Framework for HIV testing services. Mobilizing, testing, linking. 68 p. URL: <https://differentiatedservicedelivery.org/wp-content/uploads/dsd-for-hiv-a-decision-framework-for-hiv-testing-services.pdf> (дата звернення: 24.04.2024)
3. The People Living with HIV Stigma Index. Ukraine. *stigmaindex.org*. 2021. URL: <https://www.stigmaindex.org/country-report/ukraine/> (дата звернення: 24.04.2024)

СТОРИТЕЛІНГ ЯК МЕТОД СОЦІАЛЬНО-ВИХОВНОЇ РОБОТИ З УЧНІВСЬКОЮ МОЛОДДЮ В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ

Ірина Шеплякова, Влада Маслова

*Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
iryna.shepliakova@hnpri.edu.ua, vlada260804@gmail.com*

Постановка проблеми. В умовах інформаційного суспільства поширення в найрізноманітніших сферах людської діяльності (медіа, бізнесі, політиці, освіті, міжособистісній комунікації тощо) набуває сторітелінг – мистецтво розповідати історії (письмово, усно, з використанням засобів візуалізації (відео, фото, меми, інфографіка)). При цьому мета сторітелінгу – не просто розповісти історію, а ефективно донести «інформацію до аудиторії, мотивувати людину на вчинок, досягти найвищих результатів діяльності» [7, с. 146]. У визначеному контексті актуальним вбачається дослідження доцільності використання методу сторітелінгу в практиці соціально-виховної роботи, зокрема з учнівською молоддю в закладах професійно-технічної освіти (надалі – ЗПТО), задля підвищення її ефективності та результативності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Методи соціально-виховної (соціально-педагогічної) роботи, зокрема в закладах освіти, є предметом наукових розвідок багатьох учених, серед яких Т. Алексеєнко, О. Безпалько, Р. Вайнола, М. Васильєва, Н. Заверико, Н. Максимовська, Л. Манчуленко, В. Поліщук, А. Рижанова, Н. Рудкевич, Н. Сайко, Н. Сейко та інші. Теоретико-методичні аспекти використання методу сторітелінгу розкрито в працях закордонних (С. Аннет, Д. Армстронг, К. Іган, Дж. Готтман, Д. Герман, Р. Маккі, Д. Пінк, М. Россітер, Дж. Трубі, Д. Хатченс та ін.) та вітчизняних

(Г. Гич, А. Житницька, М. Лівін, Ю. Маковецька-Гудзь, Л. Кайдалова, Н. Калюжка, І. Побідаш, О. П'ятецька, Н. Самойленко, М. Шморгун та ін.) учених.

При цьому з'ясовано, що сторітелінг (калька з англійської мови (Storytelling), у дослівному перекладі – «story» – історія; «telling» – розповідати) почали активно застосовувати в різних суспільних сферах (бізнесі, ЗМІ, освіті тощо) у 90-х рр. ХХ ст. в Америці завдяки Д. Армстронгу (генеральному директору та президенту Armstrong Global Holdings), який у книзі «Managing by Storying Around: A New Method of Leadership» презентував власний позитивний досвід застосування технології сторітелінгу в компаніях для наснаження, мотивування працівників, ефективного формування в них нових способів мислення тощо. Вплив сторітелінгу на поведінку людини, її мислення, емоції, на сприйняття та розуміння нею інформації, формування ставлення до навколишнього світу також досліджували Д. Герман, Д. Пінк, Дж. Готтман. У працях С. Аннет визначено особливості сторітелінгу, його типологію, структуру, схарактеризовано підходи щодо створення історій, проаналізовано вплив розповіді на емоції та мотивацію слухача. Започаткування за кордоном практики впровадження сторітелінгу в освітні галузі найчастіше пов'язують з виходом у світ книги К. Ігана «Teaching as Story Telling: An Alternative Approach to Teaching and Curriculum in the Elementary School», у якій цей метод презентовано як альтернативний підхід до організації навчання, зокрема в закладах початкової освіти. Можливості використання методу сторітелінгу в освіті дорослих (зокрема й студентів закладів вищої освіти) розкрито в працях Дж. Е. Біррена, М. Россітер, Е. Робертсон, Г. Франценбурга.

Також встановлено, що для вітчизняної освітньої галузі сторітелінг є відносно новим поняттям, дискусія щодо потенціалу використання якого поживалася останніми роками. Зокрема, сторітелінг розглядається в контексті дошкільної освіти (К. Крутій, Л. Зданевич, І. Черешнюк); як метод навчання в закладах початкової освіти (І. Большакова, Н. Калюжка, Н. Самойленко, М. Шморгун); у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців (А. Житницька, Л. Кайдалова, М. Лівін, Ю. Маковецька-Гудзь, С. Немченко О. П'ятецька); у контексті вивчення окремих навчальних дисциплін (Г. Гич, К. Симоненко); як окрема технологія (зокрема неформального навчання (Н. Гущина), цифрова технологія освіти дорослих (Л. Панченко) тощо). Проте дослідження щодо застосування сторітелінгу як методу соціально-виховної роботи з учнівською молоддю у ЗПТО, наразі відсутні.

Мета статті полягає в обґрунтуванні доцільності використання методу сторітелінгу в соціально-виховній роботі з учнівською молоддю у ЗПТО.

Виклад основного матеріалу. На основі проведеного аналізу джерельної бази [1; 2; 3; 4; 5; 6; 7] встановлено, що під сторітелінгом розуміють «спосіб передачі інформації через розповідання історій» [3, с. 92]; «спосіб впливу на людину через вмиле розповідання історій» [1, с. 189]; «прийом, сутність якого полягає у вибудовуванні промовцем перед аудиторією сюжетної оповіді» [1, с. 189]; «уміння впливати на людину шляхом умілого розповідання історій; трансляцію сюжетної історії» [1, с. 189]; «метод, який дозволяє організувати

взаємодію між оповідачем та слухачами» [2, с. 93]. Очевидним є той факт, що (попри певні змістові, стилістичні відмінності наведених авторських визначень аналізованого поняття) в основі кожного з них – розповідь історії. Але не просто історії, а, як зазначає Г. Гич, «історії зі «змістом»» (тобто «сюжетно пов'язаної розповіді, що є виразом думки людини щодо подій цієї історії» [1, с. 189]). Безумовно, розповідь (як «метод усного викладу інформації під час монологічного повідомлення фактів, подій, явищ, висновків» [3, с. 137]) є широко використовуваним інструментом, зокрема й у соціально-виховній роботі з учнівською молоддю у ЗПТО. Але сторітелінг від звичного (традиційного) викладу фактів вирізняє наявність у його структурі таких обов'язкових елементів історії, як «персонаж, інтрига та сюжет» [4, с. 95].

При цьому для історії важливо: *по-перше*, щоб персонаж був близьким до аудиторії, яка могла б співпереживати йому й легше уявити себе на його місці (це допомагає реалізувати одне із провідних завдань сторітелінгу – зробити слухача активним учасником історії); *по-друге*, щоб інтрига утримувала увагу аудиторії, змушуючи слухати історію до кінця (водночас не бути занадто затягнутою, щоб не втомити слухачів); *по-третє*, щоб наявним був сюжет (побудований класично: зав'язка, розвиток, кульмінація, розв'язка). На думку І. Побідаш [6], ознаками історії з точки зору сторітелінгу є: актуальність, своєчасність, доречність, правдивість та реалістичність, зрозумілість та простота, опора на особистий досвід, емоційність, щирість, новизна, ємність, динамічність, грамотність, винятковість, сфокусованість на одному об'єкті, темі, проблемі. За Л. Кайдалової, орієнтовну структуру сторітелінгу складають: «вступ; контент (наповнення, зміст); кульмінація; завершальний етап (висновки, резюме, поради та рекомендації, зворотний зв'язок)» [3, с. 138].

У працях А. Житницької [2] узагальнено інформацію про різновиди сторітелінгу (виділені залежно від сфери його використання): особистий; корпоративний; рекламний; традиційний; цифровий; мережевий («електронна версія сторітелінгу в мережі Інтернет, часто у вигляді мультимедійної історії з використанням тексту, візуалізації, мови емоції тощо» [2, с. 89]). У наукових студиях О. П'ятецької обґрунтовано ще один різновид цього методу – «сторітелінг прямої дії» (як «привернення уваги читацької аудиторії до актуальних проблем сьогодення, опис актуальних цікавинок, вплив на емоції та поведінку користувачів соцмереж через вербальні й невербальні засоби» [2, с. 89]). У дослідженні Л. Кайдалової [3] розглянуто теоретико-методичні аспекти педагогічного сторітелінгу (як «одного із ефективних методів донесення інформації до аудиторії шляхом розповіді (переказування) історій з реальними або вигаданими персонажами» [3, с. 137]). У навчальному посібнику М. Шморгун [7] представлено авторське трактування різновидів сторітелінгу (культурний, соціальний, сімейний, містичний (визначений як – «незрозумілий»), дружній, особистий), до яких віднесено також міфи і легенди. Окрім того, у працях А. Житницької [2], М. Шморгун [7] зазначено, що сторітелінг може бути пасивним («оповідач самотійно презентує задалегідь підготовлену історію, а слухачі сприймають її та можуть ставити уточнювальні питання» [2, с. 95]) і активним («слухачі задіяні як співоповідачі» [2, с. 95]).

На основі узагальнення різних підходів з'ясовано, що основними функціями сторітелінгу в освітньому процесі є: освітня (формування загальних і спеціальних компетентностей; світогляду; розвиток розумово-пізнавальних здібностей, просоціальних якостей); мотиваційно-переконувальна (пропагандистська) (навіювання, надихання, зацікавлення; залучення на свою позицію, вплив на суспільну думку задля формування ставлення на користь спільної справи (переконання для участі в складному проєкті, підтримки ініціативи), зміна поглядів, установок); об'єднувальна (розвиток колективної культури, спільної ідентичності соціальної групи, дружніх, колективних стосунків); комунікативна (підвищення ефективності спілкування на різних рівнях); наставницька (співпраця більш досвідчених з менш досвідченими); інформаційна (надання науково обґрунтованої інформації); діагностична («виявлення рівня обізнаності слухачів з обговорюваної теми, їхнього життєвого та емпіричного досвіду» [4, с. 94]).

Отже, використання методу сторітелінгу дозволяє доступно, цікаво, емоційно, динамічно розповісти слухачам необхідну інформацію. Водночас це сприяє «формуванню в здобувачів орієнтовної основи поведінки в мовних ситуаціях» [5, с. 10], що, своєю чергою, уможливує розвиток «впевненості у володінні прийомами, заснованими на особистому досвіді (зокрема досвіді вираження власної позиції в спілкуванні), адекватної самооцінки «продуктів спілкування», уміння презентувати себе» [5, с. 10]. При цьому суттєвою перевагою методу сторітелінгу є його універсальність, адже він може застосовуватися як в процесі навчання, так і у виховній роботі.

На основі проведеного аналізу наукових праць та з урахуванням власного досвіду вважаємо, що сторітелінг є ефективним методом соціально-виховної роботи з учнівською молоддю у ЗПТО. Адже використання цього методу дозволяє створити сприятливу атмосферу для спілкування та взаємодії, стимулює творчість, розвиток емпатії та соціальних навичок учнівської молоді. Через розповіді можна формувати обізнаність щодо важливих соціальних питань, ціннісно спрямовувати, проводити рефлексію. При цьому урізноманітнення інструментарію соціально-виховної роботи в ЗПТО методом сторітелінгу, на нашу думку, сприятиме:

- підвищенню мотивації учнівської молоді до навчання, її самооцінки, формуванню в учнів критичного мислення, здатності до аналізу та синтезу інформації, розвитку їхньої особистості. Адже, як зазначалося, в основі методу – розповідь історій, які є відображенням реальних життєвих ситуацій. Це допомагає учням краще зрозуміти світ навколо себе, розвиває їхній емоційний та соціальний інтелект. Також перевагою сторітелінгу є можливість залучення учнів до активної участі в процесі, що сприяє їхньому особистісному зростанню;

- покращенню комунікативних навичок учнівської молоді, розвитку їхнього уміння слухати та висловлювати свої думки. Цей метод дозволяє створити спільні історії, які об'єднують учасників групи, сприяючи побудові довіри та співпраці;

– розвитку творчого мислення учнів через створення стимулюючого соціально-виховного середовища, у якому учні можуть вільно виражати свої ідеї та думки, розвивати свою уяву та креативність;

– формуванню в учнів навичок взаємодії, співпраці та вирішення проблем у групі, що є важливим для їхнього подальшого успіху як в процесі здобуття освіти, так і в майбутньому житті. Метод може бути використаний для вирішення конфліктних ситуацій, покращення взаємин між учнями.

Зауважимо, що сторітелінг є ефективним не тільки в формі усного мовлення («оповідач-слухачі»), але й театралізованого дійства (play-back театр), рольових ігор, тренінгів. Окрім того, для підвищення інтересу здобувачів (особливо в умовах дистанційного формату проведення соціально-виховних заходів) використовують цифровий сторітелінг – цифрові історії (котрі містять графіку, аудіо- або відеозаписи тощо), створюючи їх за допомогою інструментів різноманітних програм та платформ (зокрема ZooBurst; Narrable; Storify; PowToon; Moovly; GoAnimate та інших). Ба більше: учнівській молоді можна запропонувати обрати, створити та презентувати власну цифрову історію, що (серед іншого) сприятиме й розвитку в них навичок використання Інтернет-сервісів та інструментів.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, сторітелінг є актуальним інструментом передавання інформації та досягнення (і підвищення) результативності діяльності. Саме тому необхідним є поширення практики використання цього методу в соціально-виховній роботі з учнівською молоддю в ЗПТО задля підвищення її ефективності. Перспективи подальших досліджень вбачаємо в розробці методичних рекомендацій щодо застосування сторітелінгу в соціально-виховній роботі з учнівською молоддю в ЗПТО.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гич Г. М. Сторітелінг як інноваційна методика формування мовної компетентності учнів ЗНЗ. *Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського. Серія: Педагогічні науки*. 2015. № 4 (51). С. 188–191.
2. Житницька А. А. Сторітелінг як метод формування гнучких навичок комунікації майбутніх учителів іноземних мов. *Теорія та методика навчання та виховання*. 2022. Вип. 52. С. 85–94.
3. Кайдалова Л. Г. Педагогічний сторітелінг у підготовці майбутніх фахівців охорони здоров'я. *Інноваційна педагогіка*. 2020. Вип. 29. Т. 1. С. 136–139.
4. Калюжка Н., Самойленко Н. Сторітелінг як один із методів підготовки майбутніх учителів до роботи в умовах інклюзивного класу. *Педагогічна освіта: теорія і практика: зб. наук. пр. Кам'янець-Подільський*, 2019. Вип. 26 (1-2019). Ч. 1. С. 92–98.
5. Маковецька-Гудзь Ю. А. Storytelling у педагогічній практиці вчителя. *Pedagogika. Teoretyczne i praktyczne aspekty rozwoju współczesnej nauki : zbiór artykułów naukowych Konferencji Międzynarodowej naukowopraktycznej (Warszawa, 30.03.2017 – 31.03.2017)*. Warszawa : «Diamond trading tour», 2017. С. 9–13.

6. Побідаш І. Л. Сторітелінг: ознаки «гарної» історії. *Обрії друкарства*. 2019. № 1 (7). С. 144–150. URL: <http://surl.li/sytyz> (дата звернення: 25.04.2024).
7. Шморгун М. STORITELLING (сторітелінг) як ефективний метод формування комунікативної компетентності молодших школярів: навч. посіб. Борщів : [б. в.], 2021. 28 с. URL: <http://surl.li/sytif> (дата звернення: 25.04.2024).

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ ДІТЕЙ УПРОДОВЖ ТА ПІСЛЯ ЛІКУВАННЯ ОНКОЛОГІЧНОГО ЗАХВОРЮВАННЯ

Євгенія Юревич

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

yuyurevych.fpsrso23m@kubg.edu.ua

Науковий керівник: Жанна Петрочко

За час лікування від онкологічних захворювань та подальшого спостереження протягом п'яти років після одужання діти проходять велику кількість медичних процедур. Болючі процедури, такі як забір крові, щеплення чи стоматологічне лікування, особливо сприймаються дітьми як екстремальні втручання. У своїх дослідженнях Л. Корж відзначає, що найстрашнішою болючою частиною лікування діти вважають голки та процедури, в яких вони використовуються [2]. Натомість А. Н. Євдокимова та О. Раткогло підкреслюють, що психосоціальні наслідки онкологічного захворювання найбільш серйозні в порівнянні з іншими захворюваннями [1].

Дослідження показують, що госпіталізація та медичні процедури впливають на дітей значно сильніше, ніж на дорослих, оскільки дитина не завжди може повністю оцінити користь від медичних втручань. Мислення дитини (приблизно до початку підліткового віку) залишається достатньо конкретним, наочним та більш ситуативним. При оцінці ситуації та адаптації до неї діти в основному керуються емоціями та відчуттями. Вони добре запам'ятовують усі деталі болючих медичних процедур і при повторних процедурах реакція стресу з'являється в них ще на етапі обробки шкіри перед процедурою.

Важливим аспектом є сприйняття дитиною болю. Часто діти асоціюють біль з покаранням або насильством, що спричиняє виникнення вини за власне погане самопочуття та зменшення самооцінки. Відсутність можливості контролювати ситуацію, постійний дискомфорт і біль змушують дитину відчувати себе беззахисною, що відбивається на її поведінці та емоційному стані.

Різноманітність реакцій на стрес у дітей варіюється в залежності від їхнього віку та індивідуальної чутливості. Молодші діти можуть реагувати істериками, відмовою від їжі або проблемами із сном, тоді як старші діти можуть виявляти тривожність через надмірне занепокоєння або навіть агресивну поведінку. Ці реакції створюють додаткові перешкоди для